

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРСПЕКТИВ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАРОДУ В УМОВАХ ВНУТРІШНІХ ПЕРЕМІЩЕНЬ В УКРАЇНІ

Юрій ГАВРИЛІВ

аспірант

*Київського національного університету будівництва і архітектури
м. Київ, Україна*

Суцільна окупація Автономної Республіки Крим внаслідок російського воєнного вторгнення у лютому 2014 року, призвела до гуманітарної катастрофи, однією з жертв якої є корінний народ Криму – кримські татари. Наслідком окупації стала чергова хвиля міграції з Криму представників всіх народів, тільки на відміну від українців та представників інших народів, кримські татари, караїми і кримчаки не мають іншої Батьківщини, окрім Криму.

Процес переміщення кримських татар супроводжується складними наслідками соціокультурної адаптації у приймаючих громадах. Як зазначає представник кримськотатарського народу Л. Каджаметов, соціокультурна адаптація кримських татар здійснюється через духовно-практичну діяльність, основний зміст якої становить пристосування й звикання до матеріальної культури, норм, цінностей, зразків поведінки нового середовища, а також трансформування себе і цього середовища у відповідності до потреб взаємодіючих сторін. На відміну від адаптації звичайних мігрантів, унікальність адаптації кримських татар полягає в тому, що вони адаптуються до середовища, населення якого має спільний з ними менталітет епохи радянського суспільства, хоча і є носіями інших етнічних традицій та звичаїв. Соціокультурне середовище в процесі адаптації кримських татар виступає як оточуючий їх соціальний світ, що включає в себе сукупність речових і особистісних елементів, котрі справляють вплив на їхню діяльність щодо відродження своїх та освоєння інших цінностей. Для кримських татар, які тривалий період орієнтувалися на цінності радянського суспільства, крах устоїв колишнього суспільного середовища зумовив необхідність пошуку нових форм взаємовідносин і чіткого окреслення своєї етнокультурної ідентичності, безпеки і соціокультурного статусу. Стала необхідною трансформація консервативного кримськотатарського виховання й стереотипів, що формуються на рівні буденного мислення

і виступають стійким, емоціональним за своєю природою і наперед заданим за своїм характером елементом етнічної свідомості¹.

Російське воєнне вторгнення зруйнувало традиційний уклад життя кримських татар, які залишилися у Криму після 2014 року. Окрім окупаційної політики, слід визнати недалекоглядність української національної політики по відношенню до національних меншин і корінних народів. Погоджуємося з Недалекоглядна/свідома/обумовлена рудиментами ідеологем радянської доби орієнтація владних інституцій України усіх рівнів переважно на розв'язання проблем соціально-економічної інтеграції кримськотатарських репатріантів в українське суспільство (в межах матеріально-технічних потужностей малоспроможної економіки України) не давала можливості, послідовно ігнорувала створення правових підстав для реалізації кримськотатарським народом його головного ідейного пріоритету – набуття власної державності у формі національно-територіальної автономії у складі незалежної суверенної територіально цілісної України, що стало причиною недостатнього використання/залучення потенціалу кримськотатарського національного руху в політичному процесі Автономної Республіки Крим (1990–2014 рр.) в інтересах держави Україна².

Таким чином, кримськотатарський народ у наслідок російського воєнного вторгнення втратив можливість реалізації своєї ключової політичної мети – набуття власної державності у формі національно-територіальної автономії у складі незалежної суверенної територіально цілісної України. Внутрішні переміщення кримськотатарського народу в Україні надають можливість зберігати національну ідентичність цієї етнонаціональної спільноти і є єдиною гарантованою державою формою реалізації права цього корінного народу на забезпечення власних політичних, соціально-економічних і культурно-релігійних потреб. У зв'язку з цим потрібно зазначити, що на сучасному етапі розвитку української державності відсутній єдиний програмний документ, що забезпечить дієвість політики у сфері захисту прав національних меншин України, зокрема в умовах воєнної агресії та її наслідків. Для забезпечення балансу міжнаціональних відносин в Україні існує об'єктивна потреба у підготовці Стратегії державної політики забезпечення прав національних меншин України на період до 2030 року, що є особливо важливим на шляху до вступу України до ЄС, зокрема через виконання рекомендацій Венеціанської комісії з завершення реформи законодавчої бази щодо національних меншин.

¹ Каджаметов Л. Р. (2009). Основні характеристики соціокультурної адаптації кримських татар. *Ukr. Socium*. № 3(30). С. 14.

² Нападиста В. (2017). Суб'єкти кримськотатарського національного руху: стратегія і тактика втілення ідейних пріоритетів у політичному контексті незалежної України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Вип. 1. С. 287.